A lélek hangja

Egy év lelkészi szolgálat a Bv-ben

„...de az Istennek beszéde nincs bilincsbe verve."
II. Tim. 2.9.v.

A változás korát éljük, mondták az emberek a XX. sz. végén. A kutatás és a keresés útját járjuk, válaszolták a tudósok. Ezek a megállapítások is érvényesek a magyar büntetés-végrehajtási eljárásokra. Úgy látom, hogy mind a három megállapítás érvényesült, amikor az Igazságügyi Miniszter asszony a 13/2000.sz. (VII.13) rendeletét megalkotta a börtönlelkészi szolgálatról. Megfelel ez az eddigi gyakorlat megváltozásának, de egyszerre annak az útkeresésnek is, amit célul tűzött ki maga elé: segíteni a bűnelkövetőknek a társadalomba való visszailleszkedésbe, és amit az Európa Tanács ajánlásai is megfogalmaznak, a kulturális nevelés mellett a lelki élet (vallásgyakorlás) is segítse ezt. A szabad hitélet így egy társadalmi szükségszerűség, és egyszerre humánus törekvés is, ami túlmutat a bv. intézeteken. A rehabilitációt már bent kell elkezdeni. Így jöhetett létre, hogy a fogva tartott életére, változására, személyiségük szocializálására a nevelő, a pszichológus mellett a lelkész is befolyást gyakorol az intézet keretein belül. A lelkész így lehet segítség a – fogva tartott számára – személyében, jelenlétében és munkájában.

A lelkész munkája három fő csoportra osztható:

1. Lelkész a fogva tartottak között.
2. Lelkész az állomány között.
3. Lelkész a misszió(so)k között.

A BFB, vagy közismertebb néven a Gyűjtő, az eltelt egy év alatt változtatott az arculatán. Megszűnt a nagy létszámú előzetes, és előtérbe kerültek a nem jogerős elítéltek. Differenciálódott a fogva tartási elhelyezés, munkahelyi csoportok szerint. Ebben a változásban nem szenvedett csorbát a vallásgyakorlás, a csoportos és az egyéni lelki gondozás munkája és a missziósok szolgálata sem.

Lelkész a fogva tartottak között

A lelkész jelenléte már üzenet. Ahogyan a Bibliával a kezében jár, „mint Isten fegyverével", képviseli a lelki élet forrását, viszi Isten lelket gyógyító szeretetét, megbocsátását, a bűntől szenvedők, a meggyötörtek felé, az már maga is megnyugtató érzés, mert ez egy más válasz számukra. Tudható, hogy nem, mint jogász, nem, mint felügyelő, nem, mint orvos van ott, hanem mint Isten méltatlan szolgája. Egy válasz a fogva tartott életére, mert nemcsak az emberi tényezőket látja szem előtt (mi a bűne, mennyi a büntetése, van-e kapcsolattartója, kapott-e csomagot), hanem szem előtt tartja a lelki tényezőket is. Van egy fegyvere, ez pedig a szeretet. Ezzel lehet a belső lelki „görcsöket" félelmeket, depressziót, kriminál betegségeket gyógyítani úgy, hogy az ne okozzon, hanem inkább kötözzön sebeket.

Személyes beszélgetés (lelki gondozás)

Tudjuk, hogy a bűn előbb volt, mint a börtön. De az ember lelki háza is börtönné lesz, ha a bűn beléköltözik. Így a bűnelkövető is már kettős börtönben él. Egy belső és egy külső börtönben. Mind a kettő hatással van az életére. A személyes lelki gondozás is kétféleképpen jöhet létre. A lelkész kezdeményezi vagy a nevelő, vagy a pszichológus szól, hogy jó lenne vele egy pár szót beszélni, vagy éppen a fogva tartott kéri a problémáinak megoldásában a lelkészi részvételt.

Többször megtörtént, hogy végső esetben fordult hozzám valaki problémája megoldása miatt. Elszigetelődött a társaitól, tanácstalan lett, és nem látott esélyt, nem talált más kiutat. Nyitott Isten felé. Az objektív tényezők mellett kereste a lelki megoldást.

Fontos dolog a személyes beszélgetésnél a hangnem, a türelmes meghallgatás, az együttérzés, de ez nem jelent mindig egyetértést. A beszélgetés tárgya sokszor az elkövetett bűn felidézése, kibeszélése és ennek a családra való kivetítése, ami most érett meg és lelkiismeretfurdalást okozott. Eltávolodott a feleség, a gyerek. Hiányzik a testvér, a szülő, nem kap levelet, sem csomagot régóta tőlük. Ilyenkor lehet beszélni a személyes felelősségről, és annak következményeiről, de ez ad alkalmat a megoldásra is, hogy hogyan lehet rendezni a kapcsolatot, hogyan lehet helyreállítani a felbomlott egyensúlyt (esetleg személyes közbenjárással a családnál), vagy írjon szeretteinek ünnepre, pl. karácsonyra, húsvétra. Visszaadni a reményt! A lelki gondozás legfontosabb része ez. Visszaadni azt, ami elveszett. Nem hagyni, elszakadni azt a szálat, ami még életben tartja, amin keresztül erőt kaphat.

Lelki gondozói beszélgetésben ez jelenti a mást, a lelki tényezőt. Rámutatni arra, hogy van más megoldás is, csak vegye komolyan. Az aggódás, az idegesség, a nyugtalanság helyett a bizalom, a remény és a hit vegye át az irányítást. Találkozópontot kell találni (ha van) a vallásos élettel, pl. gyermekkori emlékek... Nagyon sok segítséget lehet így nyújtani. Az elmúlt egy év alatt a személyes beszélgetés alkalmával, az Ige segítségével több ember élete rendeződött így. Úgy gondolom, ezzel több család is visszakapta a börtönbüntetését töltő férjet, édesapát stb. A személyes lelki gondozás feladata többfunkciójú. Először a fogva tartott élete változik meg a lelki életén keresztül. Ezt érzékelheti a börtön személyzete, és a családja is. Ezért fontos hangsúlyozni ezt a szolgálatot, mert így egészen közel lehet kerülni az ember lelkiéletének mozgatórugójához, aminek az eredményét már a társadalom szintjén is lehet érzékelni. Nem lesz többé problémás és jobban kezelhető is. A börtönön belüli helyzete is mindenki számára elfogadhatóbb. A személyes lelki gondozás sok örömöt ad. Nem hiábavaló a ráfordított idő és energia. Törekedni kell, hogy egészséges élményét másokkal együtt élje át.

Jézus maga is gyakorolta a személyes lelki gondozást. (A samáriai asszonnyal a kútnál való beszélgetés: Jn. 4. 7-26. v.) Jézus úgy beszél az asszony bűnéről, hogy azt maga az asszony fedi fel, és szabadul meg súlyos lelki terhétől (16-19. v.) ti: beismerő vallomást tesz.

Leginkább a személyes beszélgetésnél derül ki, hogy a bírói ítélethozatallal nincs elintézve a bűn kérdése. Az továbbra is ott marad az elkövető lelkében, álmaiban, társaival való kapcsolatában. Évekig hordozza ezt magában, és lassan finomítja, átkölti, átírja, átértékeli.

Abban lehet neki és segíteni, hogy legalább önmagának ne hazudjon. Ne az általa elferdített igazságot hangoztassa. Többször előfordult már, hogy mielőtt személyes beszélgetést kezdtem a fogva tartottal, megnéztem a nyilvántartását és úgy mentem be hozzá, hogy azt már ismertem. Bizony, mikor egy-egy fontos kérdés került sorra, nem azt mondta, ami le volt írva. Ha nem jut el a lelkész oda, hogy az igazat válaszolja az elítélt, bizony kudarcra van ítélve az egész munkája. Lassan de biztosan kell éreztetni, hogy a féligazság is hazugság, míg az igazság már több, mint a megteendő út fele. A lelki gondozói szolgálatom alatt ezt a szeretet, az őszinteség és a bizalom növelésével akarom elérni. Azzal a hittel, amivel kapcsolatot keresek, nem válok hiszékennyé. Sok imádság is szükséges a személyes lelki gondozás sikeréért, a beszélgetés után is. A börtön pasztoráció feladatát is ebben látom megvalósulni.

Kollektív foglalkozás (csoportos Biblia óra, imaközösség)

A lelkész csoportos foglalkozása csupán formailag tartalmaz azonos elemeket. A foglalkozás elején közös imádság van, röviden, hangosan pár mondatban imádkozunk, majd azután igeolvasás következik és egy kb. 15-20 perces igemagyarázat. Ezt követően kinek-kinek lehetősége van hozzászólni. Tartalmilag változó a kép. Van úgy, hogy hozzászólnak az adott témához helyeslő módon, de van úgy is, hogy azonnal ellentmondanak a hallottaknak. Azok, akik régóta járnak foglalkozásra és foglalkoznak a Bibliával, tanulmányozzák azt, türelmesebbek a többieknél. Sokszor vigyázni kell, hogy ne legyen személyeskedés, ami nagyon hamar elmérgesítheti a helyzetet, és lehetetlenné teszi az együttműködést. Ilyenkor átveszem a szót, és újra elmondom az elhangzott véleményeket és mellé tűzöm az igei üzenetet is.

Jó alkalom ez egymás megismerésére, a közös türelem kialakítására. A másik ember jelenléte, mint a szocializáció mozgatója mindig egymás mellé rendelést jelent. Az egyik szerepe ugyanolyan fontos, mint a másiké. A börtön és a fogva tartott kapcsolata sokszor a fogva tartottak egymás közötti kapcsolatán is múlik. Ilyen csoportos foglalkozásokon sokszor alakul ki közös vélemény, ami az egymás mellettiség eredménye. A csoportos Biblia óra ezért nem csupán az ismeret átadásból áll az adott történet alapján, hanem olyan kollektív viselkedés, etika, ami nélkülözhetetlen a közösségnek. Itt kell megemlíteni, hogy meg kell tanulni és tanítani az ilyen foglalkozásokon, pl.: a másik türelmes végighallgatását, nem közbeszólni, nem véleményezni menet közben a másik nehézkes kifejezését, gondolatvezetését. Szinte elemi módon kell újra és újra ezekre az alapokra figyelmeztetni az ott lévőket. Törekedni kell arra, hogy az adott

témakör mindenki számára érthető legyen. Erről visszakérdezéssel győződöm meg. A csoportos foglalkozás rendszerint etikai, gyakorlati konzekvenciák levonásával zárul. Nem csupán arról kell szólni, hogy mit kell hinni, hanem mellette arról is, hogy mit kell tenni az adott esetben. Nem maradhat csupán elméleti szinten az üzenet, hanem gyakorlati útmutatást kapnak, aminek a megvalósítása is egy jó feladat. (Jézus példájánál maradva: amikor megadta a választ az őt kérdezőknek, hozzátette „Menj el, és te is ekképpen cselekedjél" Lk. 10. 37. v.).

A fogva tartottnak sok és fontos tulajdonságát meg lehet ismerni ilyen csoportos foglalkozás alatt. Ez egyszerre nevelés és nevelődés is. A légkör megteremtése az adott helyzetben sokat tud segíteni. Ráhangolódni az ige üzenetére, ami belülről változtatja meg az embert, az végül is nem csupán a lelkészen múlik. Szükséges a befogadás életüzenetének gyakorlati megvalósulása is. Ez a belső döntésre segítés a jelen állapot függvénye. Ezért a csoportos beszélgetésnél előre nem lehet semmit sem tudni. Volt már alkalmam, hogy nem sikerült kialakítani a személyes kontaktust a csoport egy tagjával sem, és végig éreztem, hogy az üzenetnek nincs ereje, bármennyire is próbáltam a légkört megteremteni. Végül is csak az maradt bennem, hogy Isten Szentlelke nem csak mindig akkor működik, amikor a lelkész ott van, hanem akkor is, amikor a résztvevő visszamegy a zárkába, és egyedül marad gondolataival és a hallott az igével.

A csoportos foglalkozás sok örömöt is ad a nehéz feladatok mellett. Jó együtt lenni azokkal, akik érdeklődnek Isten dolgai után, és jó nyomon követni a formálódásukat is. Talán ezzel is hozzá tudunk járulni a fogva tartottak lelki egyensúlyához.

Lelkész az állomány között

Ez egy sajátos feladata a lelkésznek. Hiszen ott forgolódunk közöttük és a napi munkánkat is közöttük, végezzük. Össze vagyunk kötve a felelősség területén is. A FÜO-val együttmunkálkodva, a nevelőkkel munkakapcsolatban vagyunk. A szolgálatunk feléjük is felelősségteljes. A lelkésznek nem lehet kivonnia magát egy fáradt problémával küszködő, vívódó személyzeti munkatárs hatása alól sem. Az elmúlt egy évben az ismerkedés, és a lelkész jelenlétének a megszokása „eltűröm, és nem érdekel" vagy „azt csinál, amit akar, rám nincs hatással" érzése megváltozott. Hiszen többször kellett megszólalni állományülésen, ünnepi alkalmakkor, a különböző rendezvényeken. Lassan elfogadták a lelkészt. Így beszélhetünk az állománynál: érdeklődőkről, szimpatizánsokról és közömbösökről.

Az érdeklődők többségének van valamilyen kapcsolata a különböző felekezetekkel, vagy valamelyik egyháznak vagy gyülekezetnek tagja is. A vallási kérdésben járatosak, a napi aktualitásoknál tájékozottak, természetes formában gyakorolják hitüket. Előfordult már, hogy felkerestek, személyes beszélgetést kértek problémájuk megoldásához. Természetesen ez a lelkipásztori beszélgetés keretei között történik. Sokszor családi munkahelyi problémák mellett

keresztelési, esketési szolgálatot is kértek. Örömteli dolog az is, hogy bizalommal fordulnak a lelkészhez. Ez eddig nem okozott semmilyen problémát, hogy én református lelkész vagyok, sem a római katolikus tisztelendőnek, sem más felekezetűeknek.

A szimpatizánsok nem az elkötelezettek, hanem inkább a keresők táborába tartoznak. Keresik a lelki békéjüket, és figyelemmel vannak mindarra, ami erről szól. Elhatárolódnak a vallásos fogalmaktól pl. Isten, megváltás, szent jegyek stb. , de kérdeznek a keresztség lénye felől. Pl. a házasság fontossága, és a temetés szolgálata felől. Annyi ismeretük sincsen az általános vallási ismeretekről, hogy akár csak nagyvonalakban is különbséget tudnának tenni a legnagyobb világvallások között. Mégis együtt lehet velük dolgozni, mert elfogadják a lelkész szándékát, hogy nem megtéríteni szeretném, hanem megismertetni velük az életmegoldások ilyen irányú területét.

Végül szólni kell az állomány közömbös részéről is. Ennek a közömbösségnek sok oka lehet. Lehet a családi háttér vallásos hiánya, az elmúlt időszak politikai eredménye, az oktatás hiányossága, vagy éppen az érdektelenség. Vannak, akik semmilyen módon nem keresik a kapcsolatot a lelkésszel, és semmilyen érdeklődést nem mutatnak, sőt ateista világnézetüket hangoztatják. Érthető, hogy sokszor a keresztyén értékrend nem tudja megfelelő döntés elé állítani őket és így nem is nagyon, lehet kimozdítani a „bástyafalak" mögül. Elmondhatom, hogy mint munkatársakkal, jól együtt lehet működni velük, szakmai ismeretük és gyakorlatuk fontos útmutatást adtak sok esetben eddig is, és elősegítették munkámat. A személyzet közötti lelkészi munka nagyobb hatásfoka elősegítheti a jobb és kiegyensúlyozottabb élet minőségi változását. Mint ahogy eddig sok esetben ez meg is történt. Több Bibliát és teológiai könyvet kértek, ami a lelki igényesség eredménye, és a személyes beszélgetések is ezt a célt szolgálják. A börtönlelkész fogadóóráit sokszor felkeresik, és véleményt kérnek tőle.

Lelkész a misszió(so)k között

A börtönlelkészi szolgálat másik iránya a missziók és a missziósok közötti koordináció. A BFB-ben évenként több mint 2000 órát töltenek a különböző missziós munkatársak. Szükség van a misszió munkájára, ezért a lelkésznek nagy segítséget is ad. Jó kapcsolat alakult ki a Magyar Evangéliumi Börtönmisszió, a Magyar Testvéri Börtöntársaság, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkatársaival. Az Intézettel Együttműködési Megállapodás keretében működő missziók sokak igényét elégítik ki. Ez nagy segítség a Bv-ben. A lelkész nem alá vagy fölérendelési viszonyban van, hanem koordinálja, segíti a missziók munkáját. Ez a tevékenységünk szabályozva van.

Az elmúlt egy esztendőben több mint 50 olyan rendezvény volt, amit a lelkésznek kellett előkészíteni. (Pl. külföldiek zenés evangelizációs műsora, angol, skót, német, amerikai kanadai missziósok csoportja, különböző csoportok passiójátékai, betlehemes játékok stb.). Nagyon szép feladat volt a kápolna

átadása, felszentelése, ami a missziók nélkül elképzelhetetlen lett volna.

Különös segítségről van szó. A misszió(so)k feladata nem korlátozódik csupán a börtön falain belülre, hanem a szabadulás után a szervezett rehabilitáció is feladat. Ez pedig az utógondozás. Ez is közös szolgálatunk a misszióval. A börtön rendjéhez való igazodás sok esetben többszöri közös konzultáción keresztül lehetséges. A közös együttműködés, a fogva tartottak lelki életének megjobbítása érdekében történik. Fontos a személyes kapcsolat kialakítása, a missziós közösségekkel való folyamatos párbeszéd. Az együttműködés sikere, a jó koordináció, a fogva tartottak egészséges lelki életén is meglátszik. A lelkésznek vigyázni kell, hogy ne legyen az egyik misszió kárára a másiknak.

Nem lehet megengedni, hogy a teológiai igazság úgy nyilvánuljon meg, hogy az egy másik missziós szervezetet méltatlan helyzetbe hozzon. Ezért fontos elérni, hogy a misszió(so)k egymás között is beszélő viszonyban legyenek. A lelkész a BFB-be rendszeresen imaközösségben van a szolgáló missziósokkal. Egymásért imádkozunk. A testvéri szeretet elképzelhetetlen testvéri imaközösség nélkül. Hiszen mindenki azért az ügyért dolgozik, amit az Úr bízott rá. Jézus utolsó imádságában is azt kérte „hogy mindnyájan egyek legyenek..., hogy ők is egyek legyenek mibennünk." Jn. 17. 21. v.

Ennek a küldetésnek próbálunk megfelelni mindnyájan, akik a bv. intézetekben dolgozunk, szolgálunk és imádkozunk lelkészként. A vallásszabadságot törvény biztosítja és az addig szabad, amíg ez a börtön működési rendjét nem veszélyezteti. Hiszem, hogy mindig meg lehet találni azt a határt, ami megfelel a törvénynek és a biztonságnak egyaránt. Ezért dolgozunk és imádkozunk sokan, hogy ez így is történjen.

Az eltelt egy esztendő sokkal többet foglal magába, mint amit én itt leírtam, de ezt is magába foglalja.

Köszönettel tartozunk a bizalomért, a türelemért mindazoknak, akik létrehozták a lelkészi intézményt, és azoknak is, akik ezt működtetik. Hiszem, hogy munkánk túl mutat a börtön falain, és a társadalomnak is szolgálatára válik. Hiszem, hogy Isten segítségével a fogva tartott minőségileg is jobb életet él szabadulás után, mint előtte.

Soli deo gloria

L. Molnár István